

European Network of Councils
for the Judiciary (ENCJ)

Réseau européen des Conseils
de la Justice (RECJ)

Сборник на ЕМСС за съветите на съдебната власт

ЕМСС е органът, който обединява всички съвети на съдебната власт или подобни автономни органи на държавите членки на ЕС и ги представява в ЕС. В центъра на мисията на ЕМСС е укрепването на независими, но и отговорни съдебни системи в Европейския съюз, за да се гарантира достъп до справедливи, независими и безпристрастни съдилища.

За тази цел ЕМСС работи систематично за насърчаване и по-нататъшно разработване на стандарти и насоки за самоуправление на съдебната система и правни и практически разпоредби на основни функции като назначаването, повишаването и дисциплината на съдиите.

Докато компетенциите и съставът на съветите се различават, от съществено значение е съветите да имат възможност да изпълняват мисията си да гарантират независима, но и отговорна съдебна система и висококачествено правосъдие за всички. Тази позиция е обобщение на изявленията, декларациите и докладите, които ЕМСС е приела за съветите на съдебната власт от създаването си през 2004 г. с добавени някои нови стандарти и препоръки.

Преамбул за независимостта на съдебната власт

Член 19 ДЕС, който дава конкретен израз на стойността на върховенството на закона, посочен в член 2 ДЕС, възлага отговорността за осигуряване на съдебен контрол в правния ред на ЕС не само на Съда, но и на националните съдилища и трибунали, тъй като националните съдилища и трибунали могат да се произнасят по въпроси относно прилагането и тълкуването на правото на ЕС¹. Самото съществуване на ефективен съдебен контрол, предназначен да гарантира спазването на правото на ЕС, е от съществено значение за върховенството на закона. От това следва, че всяка държава членка трябва да гарантира, че органите, които като „съдилища или трибунали“ по

Съдът на ЕС, в свое решение от 19 ноември 2019 г. C-585/18, C-624/18 и C-625/18 и C-625/18

„Участието на съвет в контекста на процес за назначаване на съдии може по принцип да бъде такова, че да допринесе за превръщането на този процес в по-обективен. Такъв обаче е само случаят, при условие, *inter alia*, че самият този орган е достатъчно независим от законодателната и изпълнителната власт и от органа, на който се изисква да представи такова предложение за назначаване. Като се вземат предвид всички съответни правни и фактически точки, свързани с обстоятелствата, при които се назначават членовете на този орган.”

„И като се вземе предвид начинът, по който този орган упражнява конституционните си отговорности за гарантиране на независимостта на съдилищата и съдебната власт и различните му правомощия, особено ако го прави по начин, който може да постави под въпрос неговата независимост по отношение на законодателната и

1

CEC 27.7.18 no дело C-64/16, Associação Sindical dos Juizes Portugueses

смисъла на правото на ЕС, влизат в нейната съдебна система в областите, обхванати от това право, отговарят на изискванията за ефективна съдебна защита. За да бъде осигурена тази защита, запазването на независимостта на такъв съд или трибунал е от съществено значение, както се потвърждава от член 47, втора алинея от Хартата, която посочва достъпа до „независим“ съд като едно от изискванията, свързани с основното право на ефективно средство за защита.

Основен крайъгълен камък на всяко демократично общество е принципът на разделението на властите, който гарантира, че съдебната система може да изпълнява своята отговорност за предоставяне на независимо качествено правосъдие. Предварително условие е, при осъществяване на съдебната функция съдебната власт да е автономна от изпълнителната и законодателната власт. Това е необходимо, за да се гарантира пълна защита на основните права на гражданина. Самоуправлението е предпоставка за постигане и защита на тази независимост и автономия.

Назначаването на съдии, тяхното кариерно развитие, системи за дисциплинарни мерки и процедури, структурата и организацията на отделните служби заедно се комбинират, за да определят индивидуалния статус на съдията и да очертаят гаранциите за техните действия, осигуряващи условията за независимо упражняване на правомощия. Съдебните системи трябва да бъдат ефективни в гарантирането на открит достъп до правосъдие за всички граждани, а ръководните органи (Съветите на съдебната власт), които защитават този достъп до правосъдие, трябва да бъдат независими.

Съдебните съвети трябва да бъдат независими не само от изпълнителната и законодателната власт (външна независимост), но и да бъдат свободни от неправомерно влияние от страна на съдебната система (вътрешна независимост).²

Съветите на съдебната власт по различни начини са отговорни за подкрепата на съдебната система при независимото правораздаване. Характерно за всички организации е тяхната автономия и независимостта им от изпълнителната и законодателната власт. Въпреки че има различни структури за гарантиране на независимостта на съдебната власт, всички съвети се ръководят от едни и същи общи принципи. Някои съвети са компетентни по отношение на кариерните решения за съдии, подбора, назначаването и оценяването и дисциплинарните действия, докато други, по-скоро създадените наскоро съвети имат правомощия, които включват политики и управленски задачи в областта на ефективността и качеството, бюджета и бюджетните процедури.

Самоуправлението на съдебната власт гарантира и допринася за укрепване на независимостта на съдебната власт и ефективното правораздаване.

Всеки съвет на съдебната власт има своя произход в развитието на своята собствена правна система, която е дълбоко вкоренена в исторически, културен и социален контекст, но въпреки това всички съдебни съвети споделят общ опит и предизвикателства и се ръководят от същите общи принципи.

ЕМСС няма за цел да създаде „идеален модел“ на Съдебния съвет, а се стреми да определи общи принципи за гарантиране на независимостта на съдебните съвети (или

² Добавено от Общото събрание във Вилнюс на 29 октомври 2021 г.

един или повече независими и автономни органи), както и ефективността и ефикасността на тяхната дейност.

А. Мисия

ЕМСС счита, че е необходимо съветите на съдебната власт да предприемат действия за укрепване и поддържане на върховенството на закона, по-специално чрез осигуряване на подкрепа за независимостта на съдебната власт, отчетността и качеството на съдебната власт. Съветите се стремят да гарантират поддържането на отворена и прозрачна система на правосъдие в полза на всички.

Обърнете внимание, че този документ не разглежда конкретно въпроси, свързани с прокурорите, като се има предвид голямото разнообразие от организации на прокуратурата в Европа. Това не пречи стандартите и препоръките, изложени в този документ да са валидни и за съветите на съдебната власт, защитаващи независимостта както на съдиите, така и на прокурорите³.

Б. Правна рамка

Независимостта на съдебната власт трябва или да се регулира в конституцията на държавата, или чрез еквивалентни утвърдени защиты. Тези договорености са предназначени да гарантират, че промените не могат да бъдат направени без пълно демократично разглеждане и повече от обикновено мнозинство от законодателната власт.

В. Състав и структура

Съветът може да бъде съставен или изключително от членове на съдебната власт, или от членове на съдебната власт и извънсъдебни членове⁴. Най-успешните модели изглеждат са тези с представителство от комбинация от съдии, избрани от техните колеги и членове, избрани/или назначени измежду представители на правното, академичното или гражданското общество, с широки правомощия, достатъчни за насърчаване както на съдебната независимост, така и на отчетността. Това се разглежда като най-подходящият път за насърчаване и гарантиране на реалната независимост на съдебната власт, като освобождава Съвета от всякаква политическа намеса и служи за укрепване на неговата автономия.

Освен това членството на извънсъдебни членове засилва отчетността и откритостта на съветите към гражданското общество⁵.

Когато съставът е смесен, Съветът трябва да се състои от мнозинство от членове на съдебната власт, но не по-малко от 50 %⁶

Във всеки случай (независимо дали има смесен състав или не) съдебните членове на Съвета (както и да са назначени) трябва да действат като представители на цялата съдебна система.⁷

³ Тези съвети са съветите в Белгия, България, Франция, Италия и Румъния. ЕСПЧ подчерта в *Kövesi* срещу Румъния 3594/19, че принципът на независимостта на прокурорите е ключов елемент за поддържане на независимостта на съдебната власт.

⁴ ЕМСС Декларация от Будапеща 2008

⁵ ЕМСС Доклад за съдебните съвети 2010-2011

⁶ *Idem*

⁷ *Idem*

В състава на всички структури на Съвета, следва да бъде гарантирано мнозинство⁸ от съдебни членове.⁹

Председателство на съветите¹⁰

Като се придържа към правните традиции на съответната държава, председателят на Съдебния съвет следва да бъде назначен по начин, който гарантира нейната/неговата безпристрастност и независимост от законодателната и изпълнителната власт и следва да гарантира липсата на неправомерно влияние от страна на съдебната власт.

В Европа съществуват различни традиции. Ако председателството не е длъжност по право и председателят се избира измежду членовете от членовете, ротационното председателство се разглежда като добър институт. В случай на ротационен председател, мандатът на председателя не трябва да бъде твърде кратък. Ротационното председателство не означава, че всеки член на Съвета трябва да служи като председател.

В системи с председателство по право тази препоръка може да се прилага за заместник-председателя или представляващия Съвета.

Съдебни членове

Съветът трябва да се състои от мнозинство¹¹ от членовете на съдебната власт, избрани от техните колеги, гарантиращи възможно най-широко представителство на съдилища, инстанции и нива и райони, както и разнообразие на пола.¹²

В този случай съдебните членове по право на съветите не трябва да се разглеждат като част от мнозинството¹³, което трябва да бъде избрано от техните колеги.¹⁴

За да поддържа тази важна структура, ЕМСС признава, че механизмите за подбор на съдебни членове¹⁵ трябва да гарантират, че няма намеса от други власти - назначаването трябва да бъде оставено, пряко или косвено, на съдиите, като се използват демократични методи, които гарантират „плуралистичен“ характер на представителство на съвета и достатъчно легитимиране по отношение на съдийския състав.

Извънсъдебни членове

Съставът на съдебните съвети и равностойни органи трябва да включва извънсъдебни членове, отразяващи многообразието на обществото;¹⁶

⁸ Мнозинство, но не по-малко от 50%

⁹ Добавено от Общото събрание във Вилнюс на 29 октомври 2021 г.

¹⁰ Добавено от Общото събрание във Вилнюс на 29 октомври 2021 г.

¹¹ Idem

¹² Добавено от Общото събрание във Вилнюс на 29 октомври 2021 г.

¹³ Мнозинство, но не по-малко от 50%

¹⁴ Добавено от Общото събрание във Вилнюс на 29 октомври 2021 г.

¹⁵ В случай на Съвет, представляващ съдии и прокурори, моля, да се чете магистратите

¹⁶ Точният брой и съотношението съдебни/извънсъдебни членове зависи от типа на органа. По-специално – В съдебните съвети съдиите трябва да съставляват мнозинство, но не повече от 2/3 от

Процесът на подбор, избор или назначаване на извънсъдебни членове трябва да се основава на заслугите и да бъде прозрачен. Когато извънсъдебните членове се назначават от парламентарни органи, желателно е техният подбор да е предмет на постигане на определено квалифицирано мнозинство, за да се избегне политическо влияние.

Извънсъдебните членове трябва да отговарят на същите стандарти за почтеност, независимост и безпристрастност като съдиите, но извънсъдебните членове не трябва да бъдат политици или да включват министъра на правосъдието. Извънсъдебните членове на съдебните съвети и други съответни органи не трябва да се занимават с политика за разумен период от време преди и след мандата им като член на съдебен съвет или друг съответен орган.

Определени лица следва никога да не могат да бъдат назначавани като извънсъдебни членове. По-специално:

- съдии, дори и пенсионирани;
- лица, осъдени за престъпления, или които са или са били в несъстоятелност; или на които по друг начин им е забранено да заемат публична длъжност;
- членове на парламента (включително бивши членове) и членове на правителството (включително предишни правителства).¹⁷

Извънсъдебните членове следва да имат същия статут и право на глас като съдебните членове.

Участие на министъра на правосъдието в Съвета на съдебната власт

Присъствието на министъра на правосъдието като член на Съвета на съдебната власт не се счита за подходящо, тъй като видимо води до риск изпълнителната власт да влияе върху обсъжданията и изборите, провеждани от съдебната власт, и може ефективно да ограничи прямотта на дебатите и обсъжданията. Този риск от присъствието на министъра на правосъдието като член на Съвета надвишава възможното теоретично предимство от присъствието на министъра за извършване на съвместна оценка на проблемите, произтичащи от функционирането на съдебната система, и въпроси от общ интерес.¹⁸

Г. Мандатът на членовете на Съвета

Функциониране на Съвета¹⁹

Членството на пълен работен ден (поне за определен брой членове) би могло да помогне на Съвета да работи като професионална и ефективна организация. Той би могъл да укрепи своята независимост, да избегне конфликти на интереси, да подобри имиджа си и това би помогнало на Съвета при изпълнение на неговата мисия.

членовете. Следователно извънсъдебните членове следва да съставляват поне 1/3 от членовете. В други свързани органи извънсъдебните членове трябва да участват във всяка процедура за подбор относно назначаването и повишаването на съдии (и прокурори, ако е приложимо) на всички нива на кариерата.

¹⁷ Проект на ЕМСС за Минимални стандарти за несъдебни членове в съдебното управление – 2015-2016 г.

¹⁸ Проект на ЕМСС относно съветите за съдебната власт 2010-2011 г. и Минимални стандарти на проекта на ЕМСС за несъдебни членове в съдебното управление – 2015-2016 г.

¹⁹ Добавено от Общото събрание във Вилнюс на 29 октомври 2021 г.

Независимо от това дали членовете на Съдебния съвет служат като членове на пълен работен ден или членове на непълен работен ден, те трябва да разполагат с достатъчно време и с подходящи ресурси за изпълнение на длъжността.²⁰

Срок на мандата²¹

Важно е да се осигури фиксиран срок на мандата и на член на Съдебния съвет да се гарантира несменяемост по време на мандата. Това гарантира тяхната независимост, но и непрекъснатостта на работните процеси в Съдебния съвет.

Мандатът на членовете на Съвета не трябва да бъде нито прекалено кратък, нито прекалено дълъг.

Един по-кратък мандат би могъл да попречи на Съвета да изпълни своята мисия. От друга страна, един дълъг мандат, особено в случай на постоянно членство би могъл да създаде възприятие за откъснатост от съдебната система.

Когато правните разпоредби предвиждат пореден мандат²², условията за подновяване трябва да бъдат предвидени от закона и следва да бъдат ограничавани до два мандата, за да се избегне откъсването от съдебната власт или представата, че Съветът се управлява от клика от едни и същи съдии.

Несменяемост²³

Съдебните членове, назначени в Съдебния съвет, следва да бъдат защитени със същите гаранции като тези, предоставени на съдиите, изпълняващи съдийски функции, включително условията на работа и несменяемост и правото на справедлив процес и правни средства за защита в случай на наказание, отстраняване и уволнение. Извънсъдебните членове на Съвета следва да имат равностойна защита.

В случаите на избор или назначаване на членовете на Съдебния съвет от законодателя или изпълнителната власт, срокът на мандатите на номиниращия (законодател или изпълнителен орган) и номинирания (член на Съвета) следва да е различен или поне да не започва по същото време, за да се опази независимостта на Съвета и да се защити от определено политическо влияние, представено от мнозинството от органа за подбор/назначаване. След парламентарни избори не следва да се извършва подновяване на членовете на съветите.

Институционалната приемственост и ефективността на Съвета могат да бъдат подобрени, ако не всички мандати изтичат едновременно.

Промените в правната рамка за функционирането на съдебните съвети не следва да водят до предсрочно прекратяване на мандата на лицата, избрани съгласно предишната рамка, освен когато промяната на правната рамка има за цел да укрепи

²⁰ Добавено от Общото събрание във Вилнюс на 29 октомври 2021 г.

²¹ Добавено от Общото събрание във Вилнюс на 29 октомври 2021 г.

²² Възможно е да възникнат рискове, свързани с независимостта на членовете на съвета, когато се иска преизбиране. Това се отнася за съдебни и несъдебни членове.

²³ Добавено от Общото събрание във Вилнюс на 29 октомври 2021 г.

независимостта на състава на съвета, за да го приведе в съответствие с европейските стандарти²⁴.

Несъвместимост²⁵

Всеки член на Съвета (както съдебен, така и извънсъдебен) трябва да прецени дали да приеме функция или да продължи на длъжност, която може да застраши неговата/нейната (възприемана) независимост и безпристрастност. Това би било особено важно, ако възникне конфликт на интереси или настъпи съсредоточаване на правомощия в ръцете на един човек или малка група хора.

Д. Компетенции и задължения

1. Компетенции

Съветът на съдебната власт трябва да разполага с подходящи механизми и процедури, за да защитава ефективно съдебната независимост.²⁶

Всички или част от следните задачи следва да попаднат под ръководството на съвета на съдебната власт съвет или на един или повече независими и автономни органи²⁷:

- назначаването и повишаването на съдиите
- обучението на съдии
- дисциплината и съдебната етика
- управлението на съдилищата
- финансите на съдебната система
- управлението на ефективността на съдебната власт
- обработването на жалби от страните по спора
- защита на имиджа на правосъдието
- формулиране на становища относно съдебната политика на държавата
- създаване на система за оценка на съдебната система
- изготвяне или предлагане на законодателство относно администрацията на съдебната власт и/или съдилищата

Съдебна реформа – От съществено значение е съдебната власт, съдебните съвети и по-специално съдиите и прокурорите да бъдат включени във всеки етап от разработването и прилагането на планове за реформи (включително дигитализацията). Това има за цел да гарантира независимостта на съдебната система и че реформите са ефективни и да внушат доверие.

Утвърждаващи задължения на съдебните съвети

²⁴ В противен случай подобни реформи биха могли да се използват като оправдание за смяна на съществуващия съдебен съвет с нов с определено политическо влияние.

²⁵ Добавено от Общото събрание във Вилнюс на 29 октомври 2021 г.

²⁶ Въпрос от проучването на ЕМСС за 2017 г. и 2019 г. - добавено от Общото събрание във Вилнюс на 29 октомври 2021 г.

²⁷ Декларация на ЕМСС от Будапеща 2008 г.

Както постановява Съдът на ЕС в решението си от 19 ноември 2019 г., освен че съветите на съдебната власт трябва да бъдат достатъчно независими от законодателната и изпълнителната власт, вземайки предвид всички съответни правни и фактически точки, свързани с обстоятелствата, при които членовете на този орган са назначени, е необходимо също така да се вземе предвид **начинът, по който този орган упражнява конституционните си отговорности за гарантиране на независимостта на съдилищата и съдебната система и разнообразните му правомощия**, особено ако го прави по начин, който е в състояние да постави под въпрос нейната независимост по отношение на законодателната и изпълнителната власт.

Взаимоотношения с други държавни власти

Съветите трябва да създават, поддържат и изискват взаимно уважителни взаимоотношения с други държавни власти.

Съветите на съдебната власт следва да търсят непрекъснат диалог с другите власти, като развиват комуникационни канали с представителите на всички останали власти. Всички държавни власти следва да се подкрепят взаимно при изпълнение на техните функции и всички да се въздържат от намеса в правомощията на другите. Тъй като държавните власти си сътрудничат на равнопоставена основа, комуникацията следва да се основава на взаимно уважение и всяка страна да отправя само конструктивна критика.

Прозрачност и отчетност

ЕМСС препоръчва съдебните съвети да разработят стандарти за професионално и етично поведение за своите членове (както съдебни, така и извънсъдебни) по подобен начин, както се прави за съдиите.²⁸

В изпълнение на своите отговорности Съветите следва да:

- Осигурят прозрачност за начина, по който Съветът изпълнява всички свои функции²⁹;
- Предоставят достатъчно информация на обществеността и медиите, за да се гарантира точното възприемане на правораздаването от страна на обществеността³⁰;
- Докладват редовно как са изпълнили функциите си³¹;
- Да окуражават насърчаването на висококачествено изпълнение на всички аспекти от работата на съдебната система;
- Ако съветите отговарят за подбора и назначаването на съдии, писмените, мотивирани, решения за назначаване и повишаване трябва да бъдат предоставяни на всеки кандидат³².
- Като необходимо последствие от независимостта, съдебните съвети следва да отговарят за своите дейности, като представят периодични и публични доклади, които прозрачно да показват принципите, по които те изпълняват своите функции, и резултатите от дейността им.

²⁸ Декларация на ЕМСС от Будапеща 2008 г.

²⁹ Декларация от Букурещ 2009

³⁰ Idem

³¹ Idem

³² Препоръки от Семинара на ЕМСС за назначаване на съдии, Мадрид 2018 г.

- Следва да инициират и ръководят процес на положителна промяна с оглед насърчаване на независима, отчетна и висококачествена съдебна система, като по този начин дават възможност на съдебните органи да оптимизират своевременното, безпристрастно и ефективно правораздаване в полза на всички.³³
- Следва да насърчават съдебната система да предприема действия, за да гарантира, че широката общественост разбира централното значение на правосъдието за демокрацията и за благосъстоянието и просперитета на държавата. Това може да бъде постигнато чрез образователни и информационни инициативи.
- Следва да насърчават съдебната система да приеме целенасочена комуникационна стратегия, за да се ангажира проактивно с медиите и обществеността.

Сътрудничество и солидарност

Сътрудничество³⁴

Дейностите на ЕМСС са вдъхновени и формирани от принципите и ценностите на самия Европейски съюз, както са определени в Договора за Европейския съюз (ДЕС)³⁵. Сред тях уважението към демокрацията и върховенството на закона е от основно значение³⁶. Член 4, параграф 3 от ДЕС установява принципа на лоялно сътрудничество, според който Съюзът и държавите членки при пълно взаимно уважение си помагат взаимно при изпълнение на задачи, произтичащи от Договорите.

В същия дух съдебните съвети на държавите членки се стремят да създадат тесни работни връзки в рамките на ЕМСС, като насърчават обмена на информация и активно търсят сътрудничество, за да допринесат за стабилността на демократичните институции и върховенството на закона в ЕС.

Солидарност

Съветите на съдебната власт трябва да подкрепят всяка съдебна система, която е атакувана, и да направят всичко възможно, за да убедят изпълнителната и законодателната власт да подкрепят действията, които предприемат в това отношение. Благоразумното разбиране, че съдиите следва да мълчат по въпроси от политическо противоречие, не следва да се прилага, когато целостта и независимостта на съдебната власт са заплашени. Сега съществува колективно задължение за европейската съдебна система да заяви ясно и убедително своето противопоставяне на предложенията от правителството, които се стремят да подкопават независимостта на отделните съдии или съдебните съвети³⁷.

Е. Ресурси, финансиране и състояние

За да се гарантира, че Съветът може да действа независимо, Съдебният съвет трябва да управлява бюджета си независимо от изпълнителната власт. Съдебните съвети трябва да разполагат с подходящи финансови и административни ресурси, за да изпълняват правилно своите функции. Съветът трябва да има правомощията и капацитета да преговаря и организира своя бюджет ефективно и в това отношение, да участва в

³³ Декларация от Лисабон 2018 г.

³⁴ Добавено от Общото събрание във Вилнюс на 29 октомври 2021 г.

³⁵ Консолидирана версия на Договора на Европейския съюз [2008] ОВ С115/13, налично на: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF

³⁶ Член 2 от ДЕС гласи, че, сред другите принципи, Съюзът е основан на ценностите за уважението към демокрацията и върховенството на закона

³⁷ Декларация на ЕМСС от Париж 2017 г.

процедури за консултации или представителство на местно и национално равнище, както и правото да участва в официален диалог със законодателната и изпълнителната власт във връзка с разпределението на ресурси, необходими за правораздаването.

Правосубектността или еквивалентни договорености подпомагат съветите при управлението на техните ресурси и бюджет и следователно следва да бъдат предоставени.³⁸

³⁸ Добавено от Общото събрание във Вилнюс на 29 октомври 2021 г.

Източници на ЕМСС

Наръчник на ЕМСС

Декларации на ЕМСС

Декларация на ЕМСС от Лисабон 2018 г.

Декларация на ЕМСС от Париж 2017 г.

Декларация на ЕМСС от Варшава 2016 г.

Декларация на ЕМСС от Букурещ 2009 г.

Декларация на ЕМСС от Будапеща 2008 г.

Доклади на ЕМСС

Доклад на ЕМСС относно Стандарти за представителството на гражданското общество в съдебното управление 2015- 2016 г.

Рамка за независимост и отчетност – 2014 г.

Доклад на ЕМСС относно реформа на съдебната система 2012 г.

Доклад на ЕМСС относно стандарти за настаняване и повишаване на съдиите 2012 г.

Доклад на ЕМСС относно съветите на съдебната власт 2010-2011 г.

Доклад на ЕМСС относно обществено доверие и имидж на правосъдието

Други източници

Съвет на Европа – Комитета на министрите

- СМ/Препоръка 2010/12 Съдиите: Независимост, ефективност и отговорности

Съвет на Европа – КСЕС

- Становище № 10/2007

- Magna Carta

- Интернет страницата на КСЕС относно становището за развитието на Съдебните съвети 2021 г.

Съвет на Европа – Венецианската комисия

- Доклад относно европейските стандарти по отношение на независимостта на съдебната система – част I –Независимост на съдиите

- Назначения в съдебната система
- Компиляция от Становища на Венецианската комисия и доклади относно съдилищата и съдиите

Други

- Институт CEELI – Наръчки за независимост, безпристрастност и почтеност на правосъдието – компиляция на международни стандарти, политики и добри практики